

Methodology of developing career competence of future bachelors in business economics in the process of training

Oleksandr Kriachek

The Institute of Vocational Education of the National
Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv
<https://orcid.org/0009-0002-5810-9538>

Abstract. The article explores methodological approaches to the development of career competence in the educational process with an emphasis on the integration of professional knowledge, practical experience and personal development. Career competence is understood as a multidimensional construct that includes not only academic and professional preparedness, but also the ability to make informed career decisions, adapt to a dynamic environment and actively shape one's own professional path. The importance of incorporating career-oriented content into curricula, promoting experiential learning through internships and project work, and developing reflective practices that support self-awareness and goal-setting is emphasized. Particular attention is paid to the role of interdisciplinary learning, mentoring, and institutional support systems that help students build sustainable and flexible career paths. The proposed methodology for the development of career competence of future bachelors in business economics in the training process is aimed at creating a holistic and student-centered educational environment in which career development is considered an integral part of academic training, rather than an additional activity.

Keywords: higher education, methodology of career competence development, future bachelors in business economics, professional training, personal development, career trajectory.

Методика розвитку кар'єрної компетентності майбутніх бакалаврів з економіки підприємництва у процесі підготовки

Олександр Крячек

Інститут професійної освіти Національної
академії педагогічних наук України, м. Київ
<https://orcid.org/0009-0002-5810-9538>

Анотація. У статті досліджуються методологічні підходи до розвитку кар'єрної компетентності в рамках освітнього процесу з акцентом на інтеграцію професійних знань, практичного досвіду та особистісного розвитку. Кар'єрна компетентність розуміється як багатовимірний конструкт, що включає не лише академічну та професійну підготовленість, а й здатність приймати обґрунтовані кар'єрні рішення, адаптуватися до динамічного середовища та активно формувати власний професійний шлях. Підкреслюється важливість включення кар'єрно-орієнтованого контенту в навчальні програми, сприяння експериментальному навчанню через стажування та проєктну роботу, а також розвиток рефлексивних практик, які підтримують самоусвідомлення та цілепокладання. Особлива увага приділяється ролі міждисциплінарного навчання, наставництва та систем інституційної підтримки, які допомагають студентам будувати стійку та гнучку кар'єрну траєкторію. Запропонована методика розвитку кар'єрної компетентності майбутніх бакалаврів з економіки підприємництва у процесі підготовки спрямована на створення цілісного та орієнтованого на студента освітнього середовища, в якому розвиток кар'єри розглядається як невід'ємна частина академічної підготовки, а не як додатковий вид діяльності.

Ключові слова: вища освіта, методика розвитку кар'єрної компетентності, майбутні бакалаври з економіки підприємництва, фахова підготовка, особистісний розвиток, кар'єрна траєкторія.

Дослідження методики розвитку кар'єрної компетентності майбутніх бакалаврів з економіки підприємства у процесі професійної підготовки стосується структурованого та науково обґрунтованого підходу, який використовується для формування, посилення та підтримки готовності студентів до успішної побудови кар'єри впродовж усього періоду їхнього навчання. Кар'єрна компетентність у цьому контексті не обмежується отриманням професійних знань з економіки, а охоплює широкий спектр здібностей та якостей, таких як здатність аналізувати власний потенціал, розуміти динаміку ринку праці, приймати обґрунтовані рішення щодо кар'єрного шляху, ефективно спілкуватися у професійному середовищі, адаптуватися до економічних та організаційних змін.

У сучасному освітньому просторі, зокрема в рамках програм з економіки підприємства, кар'єрна компетентність стала важливим результатом вищої освіти. Методологія розвитку цієї компетентності починається з розуміння того, що випускник повинен не лише засвоїти академічний зміст, але й бути готовим до безперервного кар'єрного саморозвитку та навчання впродовж життя. Цей підхід інтегрує педагогічні, психологічні та організаційні компоненти в освітній процес і ґрунтується на принципі, що кар'єрна компетентність розвивається поступово через взаємодію студента з навчальним змістом, реальним досвідом та саморефлексією.

Освітній процес розроблений таким чином, щоб бути орієнтованим на студента, практико-орієнтованим та відповідати потребам ринку праці. Він починається зі стимулювання мотивації студентів до розуміння своїх особистих і професійних цілей. У ході цього процесу студенти досліджують свої інтереси, сильні сторони та прагнення і пов'язують їх з більш широким світом бізнесу та економіки. Кар'єрна компетентність розвивається поступово, починаючи з усвідомлення своїх особистих якостей та потенційних кар'єрних траєкторій і переходячи до більш конкретних видів діяльності, таких як планування кар'єри, участь у стажуваннях, моделювання бізнес-середовища та спільні проекти з роботодавцями.

Викладачі відіграють спрямовуючу роль, включаючи завдання з розвитку кар'єри в навчальну програму. Наприклад, такі дисципліни, як маркетинг, менеджмент, бухгалтерський облік і підприємництво, викладаються з чіткою метою пов'язати теоретичні концепції з реальною економічною практикою. Студентам часто доводиться готувати тематичні дослідження, бізнес-плани та економічні прогнози, які відображають обов'язки, з якими вони можуть зіткнутися в професійному середовищі. Рефлексія над цими завданнями, підкріплена зворотним зв'язком як від викладачів, так і від представників галузі, допомагає студентам засвоїти професійні стандарти, яких від них очікують.

Методика розвитку кар'єрної компетентності майбутніх бакалаврів з економіки підприємства у процесі підготовки також передбачає створення сприятливого освітнього середовища, де студенти можуть експериментувати з ролями та завданнями, що відображають сценарії майбутньої кар'єри. Це включає системи наставництва, участь у ярмарках вакансій, навчання стратегіям пошуку роботи та доступ до підприємницьких екосистем. Цифрові інструменти, такі як електронні портфоліо та програмне забезпечення для розвитку кар'єри, допомагають студентам документувати свої досягнення та планувати наступні кроки [1; 2; 3].

Важливим елементом методики є акцент на особистій відповідальності та самостійному навчанні. Студентів заохочують відстежувати власний прогрес, ставити професійні цілі та оцінювати результати своїх дій. Цей рефлексивний процес часто формалізується у вигляді письмових роздумів, звітів про прогрес або планів особистого розвитку. З часом така практика дозволяє студентам краще зрозуміти мінливе економічне середовище та побудувати стратегії професійної стійкості.

Доречно підкреслити, що кар'єрна компетентність розвивається не як ізольована освітня мета, а як безперервна нитка, що пронизує всі етапи академічного та особистісного розвитку студента під час його навчання в закладі вищої освіти. Кар'єрна компетентність – це і динамічний процес, і результат, що відображає інтеграцію когнітивного, емоційного, соціального та мотиваційного вимірів навчання. Вона вимагає цілеспрямованого педагогічного проєктування, інституційної підтримки та активного залучення студента до конструювання власної професійної ідентичності.

В основі цього методологічного підходу лежить інтеграція кар'єрно-орієнтованого контенту в навчальні дисципліни, що формують фундамент економіки бізнесу. Економіка, фінанси, маркетинг та менеджмент викладаються не як абстрактні знання, а як живі системи практики, які студент повинен навчитися інтерпретувати, орієнтуватися в них та впливати на них. Кожна навчальна дисципліна стає платформою для моделювання реальної економічної поведінки, розуміння процесу прийняття бізнес-рішень та протистояння складнощам сучасної економіки. Таким чином, зміст дисциплін стає засобом для вивчення кар'єри, допомагаючи студентам зробити усвідомлений вибір щодо того, в яких сферах бізнес-економіки вони найкраще підходять для роботи.

Кар'єрна компетентність розвивається не лише через лекції чи підручники, але й через занурення у практичні контексти, де студенти стикаються з неоднозначністю, відповідальністю та соціальною динамікою професійного світу. Цього можна досягти через стажування, кооперативне навчання, польові проєкти, участь у студентських бізнес-інкубаторах та взаємодію з роботодавцями. Такий досвід дозволяє студентам засвоїти очікування робочого місця, розвинути професійну поведінку та відкрити для себе власні робочі стилі та цінності. Важливо, що методика розвитку кар'єрної компетентності майбутніх бакалаврів з економіки підприємництва у процесі підготовки заохочує студентів аналізувати та рефлексувати цей досвід, щоб винести уроки, які можуть вплинути на їхній майбутній вибір [4; 5].

Інституційне середовище відіграє вирішальну роль в ефективності цієї методології. Центри кар'єри, академічні консультанти та викладачі повинні співпрацювати, щоб створити послідовне повідомлення про важливість розвитку кар'єри. Структури підтримки повинні бути узгоджені таким чином, щоб студенти стикалися з пов'язаними з кар'єрою повідомленнями і можливостями в усіх сферах свого академічного життя.

Методика також має бути орієнтована на майбутнє, визнаючи, що сьгоднішні студенти зіткнуться з кар'єрним шляхом, позначеним швидкими змінами, глобальною взаємозалежністю та цифровою трансформацією. Тому розвиток кар'єрної компетентності має підготувати студентів не лише до пошуку роботи, а й до її створення, не лише до того, щоб бути професіоналами, які

слідують трендам, а й до того, щоб бути тими, хто їх задає. Це означає, що студенти повинні навчитися працювати з почуттям бачення, стійкості та стратегічного мислення. Вони повинні розвивати здатність вчитися самостійно, співпрацювати з представниками різних дисциплін і культур та бути поінформованими про нові економічні реалії [6; 7].

Методика розвитку кар'єрної компетентності майбутніх бакалаврів з економіки підприємства – це більше, ніж просто підготовка студентів до їхньої першої роботи. Йдеться про те, щоб озброїти їх мисленням, інструментами та адаптаційними можливостями для побудови стійкої, змістовної кар'єри в економічному просторі, що швидко змінюється. Освітній процес стає не просто місцем для вивчення бізнесу, а простором для становлення професіонала – особистості, яка вміє критично мислити, діяти стратегічно та безперервно розвиватися протягом усього свого кар'єрного шляху [8; 9; 10].

Список використаних джерел

1. Алексєєва, С. В., Гриценко, І. А., Закатнов, Д. О., Кузьмінська, Л. Д., & Орлов, В. Ф. (2019). Психолого-педагогічні тренінги у системі консультування з професійної кар'єри учнів професійно-технічних навчальних закладів: навчальний посібник; за редак. Д. О. Закатнова. Житомир: "Полісся", 200 с. Взято з: <https://lib.iitta.gov.ua/717525>.
2. Алексєєва, С.В., Базиль, Л.О., Байдулін, В.Б., Гриценко, І.А., Єршова, Л.М., Орлов, В.Ф., & Сохацька, Г.М. (2021). Основи економічної грамотності та підприємництва: навчальний посібник. Житомир: Полісся, 248 с. Взято з: <http://lib.iitta.gov.ua/729005>.
3. Гриценко, І.А. (2017). Складові кар'єрної компетентності учнів ПТНЗ. Теорія і методика професійної освіти: [електронний журнал]. – Взято з: <https://lib.iitta.gov.ua/712270>.
4. Лозовецька, В. Т. (2015). Професійна кар'єра особистості в сучасних умовах: монографія. Київ: ІПТО НАПН України, 279 с. Взято з: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/106915>.
5. Крячек, О. (2024). Теоретичний аналіз феномена "кар'єрна компетентність" у контексті професійної підготовки майбутніх бакалаврів з економіки підприємства. *Професійна педагогіка*, 2(29), 66-72. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2024.29.66-72>.
6. Крячек, О.О. (2024). Роль кар'єрної компетентності майбутніх економістів у їх професійному становленні, *Інноваційна професійна освіта*, 1(14), 201-205. 198-202.
7. Крячек, О.О. (2024). Проблеми формування кар'єрної компетентності майбутніх бакалаврів з економіки підприємства в науковій літературі та педагогічній практиці. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 4(138), 197-211.
8. Крячек, О.О. (2024). Роль кар'єрної компетентності майбутніх економістів у їх професійному становленні. *Інноваційна професійна освіта*, 1(14), 201-205.
9. Крячек, О.О. (2025). Чинники впливу на розвиток кар'єрної компетентності майбутніх бакалаврів з економіки підприємства. *Інноваційна професійна освіта*, 1(22), 383-391.
10. Крячек О.О. (2025) Формування кар'єрної компетентності майбутніх економістів у контексті студентських очікувань: аналітичні результати онлайн-опитування. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2(142), 306-315.